

Történelmi idők...*

— Iskolai évet megnyitó beszéd. —

Irta: **Dr. Gál Kelemen.**

Soha fontosabb pillanatban nem szóltam hozzátok, Kedves Ifjúság! Már a külső körülmények is valami rendkívülit sejtetnek. Máskor a gyümölcsérlelő szeptember várt liteket, most a sárguló lombokat hullató október fogad. Máskor a díszterembe gyűltünk össze egy szívből jövő Isten hozottra. Most egyenesen az Isten házába jöttünk — imádkozni. Máskor a ti vidám és gondtalan életek meghitt tanúi, az iskola barátságos falai köszöntöttek titeket; ott most fáradt és beteg keblekből nehéz sóhajtások szállnak fel s ostromolják az egek kapuit. És ti ismeretlen termekbe fogtok járni, amelyek dúló viharokról, nagy időkről és nagy emberekről beszélhetnek nektek, ha figyelő lélekkel fogtok bennük járni-kelni. És egy részetek ott fog lakni, ahol apáitok és nagyapáitok 48-ban a történelmet csinálták s ahol diákőseitek nemzetfentartó és építő munkára meghuzódtak. Történelmi levegőben fogtok élni, mert nemcsak a falak között, hanem künn a nagy társadalomban is történelmi időket élünk. A régi történelem lapjai lezárulnak s egy új dicsőséges nemzeti történelem napja kezd kisugározni. Nagy idők kohója lorr, sístereg s új igazságokat és új értékeket revelál. Imádkozzunk, nem azért, hogy az Isten velünk legyen, hanem azért, hogy mi legyünk az Istennel. Imádkozzunk, mert az imádság az Istennel való társalgás szava; az Istenhez vágyódás, az Istenkeresés útja. Az imádság a léleknek egy-egy magábaszállása, a lelki készségek önkéntes odaajánlása. Aki imádkozik, az tiszta, fenkölt, nemes gondolatokat ápol, mély és igaz érzéseket melengel, erőket edz és nemesít. Az imádság a jobb Én revelációja. Imádkozzunk, hogy áldja meg az Isten mezőink barázdáit, hadaink járását, óvja meg nemzetünket inségtől, betegségektől. Áldja meg az Isten

* 1914 október hó 8-án.

ennek a sokat szenvedett magyar nemzetnek minden jóra való lörekvését a maga bőséges kegyelmével és áldásával.

És áldja meg a ti elhatározásaitokat, a ti igyekezeteket, mert e történelmi pillanatban nagyobb igényekkel, fokozott várakozással lépünk elétek. Nagy idők nagy erőfeszítéseket igényelnek. És mi nagy időket élünk, melyekről fiaink és unokáink csodás regéket és hőskölte-ményeket fognak tanulni. A mai magyar fiatalság élete lesz majd az a történelmi olvasó könyv, melynek sorait utódaink lobogó lelkesedéssel, könnytől ázott szemekkel, »áldó imádsággal«, vagy néma bánattal fogják olvasni. Vigyázzatok, hogy legyen ezeknek a napoknak történelme a jövő nemzedék hazaszeretetének bibliája. Ugy éljete-k, hogy a jövő néz reátok; az figyelj munkátokat, forgo-lódástokat, hogy majd igaz ítéletet mondhasson felette-tek. És vigyázzatok, magyar ifjúság, nehogy ez az íté-let kárhóztató lehessen; nehogy méltatlanok legye-tek arra az idősebb, edzettebb ifjúságra, amely most vérét ontja édes hazánkért, ezért a drága magyar földért, melynek minden göröngyét őseink vére szentelte meg és nemzeti becsületünkért, melyet szentségtörő kezek már-már léy-desni kezdettek. Most véresen komoly igazság lett a »ren-dületlenül«. Az elmúlt évtizedek békés munkájában csak szánon hordoztuk a hazaszeretet igéjét, szívünk meg-yezése nélkül énekeltük nemzeti imádságunkat; ha ér-tettük is, nem éreztük szívünk mélyéig annak igazságát. E nagy napok fergetege felráz álmos közönyünkből s az eleven élet megeáfolhatatlanságával bizonyítja, hogy nem az ifjúság ábrándja, hanem halálosan komoly, mert az őstóni életben gyökerező valami az a hazaszeretet. Most már nemcsak értjük, hanem érezzük is, mert minden nap újból és újból szívünkre dobbantja: »a nagy világon e kívül nincsen számodra hely«. S ha atyáitok, idősebb testvéreitek ott künn a vészek között, »duló esatákban« nem szavakkal, hanem tettekkel bizonyítják: »tiéd va-gyok, tiéd hazám e szív, e lélek«; nektek épp olyan lei-kesen, épp oly készséggel, épp oly elszántsággal kell vál-lalnotok és teljesítenetek, amit édes hazánk löletek ki-ván. És mit kíván löletek? Azt, hogy minden jóra való készséget és érzést, amit a természet belétek oltott, igye-kezzetek a legmagasabb fokra fejleszteni, emberileg értve: lököltesíteni. Mi módon? kérditek. Ugy, amint az élet tanítómestere, a történelem tanít: *a kötelességtudás és teljesítés, a rend, pontosság, az erkölcsi fegyelmezetség* útján. Az egész világ bámulja a nagy német nemzet e kiváló erényeit s ha 44 évvel ezelőtt a hatalmas német nemzet egységét és nagyságát a német iskolamester te-

remtette meg s a francia gloire-t ő semmisítette meg, ma e mindent a kockára tevő nagy tusakodásban az *erkölcsi fegyelmettség* fogja a győzelmet megszerezni. A legutolsó német baka azzal a tudattal áll őrhelyén, hogy tőle, kötelessége hűségese teljesítésétől függ hazája boldogsága. Készülőtök kell nektek is, hogy azon az őrállomáson, melyre az élet állít, mindenre elszánt eréllyel és komolysággal megálljatok. Mint a katona odakünn a határokon, az ellenséges tűzvonal előtt, vészben, viharban, süvítő golyózápóban. Erre a testi-lelki készenlétre kell előkészülőtök, úgy lesztek méltók testvéreitekhez, a honvédő ifjúsághoz, amely a végeken történelmet csinál, komolyan, elszántan, lelkesen; ahhoz az ifjúsághoz, amely nem levelenként, hanem koszorunként szedi a borostyánt.

A kötelességtudásnak és teljesítésnek ez a törvénye legyen előttek szent és sérthetetlen; mert ez a szolgálat alapja a ti boldogulástoknak; ez a mi nemzeti nagyságunk záloga, kezessége. Ez az erkölcsi fegyelmettség azt is magában foglalja, hogy igényeiteket mérsékelnetek kell, kívánságaitokat le kell fokoznotok. Ezeknek a nehéz napoknak minden értelme az, hogy le kell mondanunk az élet megszokott kényelmeiről, igényeinkről, hogy értünk, mindnyájunkért küzdő katonáinknak nyujthassuk azt, ami tőlünk telik. Le kell mondanunk tágas, levegős tantermeinkről, nappali és hálószobáinkról, hogy katonáink megkaphassák a vérük hullásával, tagjaik épségével kiérdemelt gondos kezelést és ellátást. Hiszem, hogy ezért ajkatok nem ejt egy zokszót sem.

Szeretném, kedves ifjúság, hogy szavaim a villám cikázásával gyújtsanak világot lelketekben. Szeretném, ha oly komolyan fontolóra vennétek, amilyen lélekből mondom azokat. Szeretném, ha nemes elhatározások kelnének életre szívetekben. Az volna örömöm, ha testetek és elmétek minden erejét feltennétek arra a vértelen háborúra, amelyre most indúltok; ha minden pillanat abban a testi-lelki készenlében találna, amely a nagy feladatok megoldásának, a nehéz megpróbáltatások leküzdésének feltétele.

Máskor nem tiltottam, sőt csendes örömmel szemléltem fiatalságotok sok bohóságát, gondtalan vidámságát, az élet nyügeit oldozó tréfáitokat, léhaságaitokat. Most arra kérlek, tegyétek félre a léhaság, a gondtalanság napjait. Legyetek komoly és megfontolt fiatalok. Úzzétek el egy időre a tréfa, a vidámság, az ötletek rózsáit. Tudom, nekem sem kedves látvány egy komoly, örömtelen arcu gyermek. De bántana, ha látnám, hogy gondtalan léha-

ságban telnek napjaitok, míg odakünn a csatatereken fiaink, testvéreink véreznek, haláltusában vonaglanak. Nem sokáig kell e komolyságra kérjelek. Rövid ideig, átmenetileg fog arcotokra ülni a komolyság. Aztán nemsokára »lesz még ünnep ezen a világon« s akkor egy végleges nagy győzelem mámorában kitombolhatjuk magunkat.

De az lesz az igazi győzelem, mikor e nagy háború véres tanúságaként végleg levetkőzzük nemzeti hibáinkat és gyöngeségeinket, megerősödünk dicsőséges nemzeti érényünkben és jó tulajdonságainkban; mikor szívünk megtelik a felebarátainkon való segítség önzetlen érzelmével; mikor lehullanak rólunk a társadalomtól ránk erőszakolt vagy önként magunkra vett osztálykülönbségek, mikor embertársunkban nem a koldust vagy a gazdagot, nem az alattvalót vagy a főnököt nézzük le vagy süvegeljük meg, hanem az embert öleljük magunkhoz. Olyan szeretettel, aminőre a háború tanít; olyan egyenlően, minőre a nagy életveszedelmek nivellálják az embereket.

Ismétlem, történelmi időket élünk, nagy időket, melyek nagy erőfeszítéseket igényelnek; azért imádkozzatok, hogy jöjjön minél hamarább fegyvercink győzelme és dolgozzatok, hogy érjünk meg a nagy, a valódi, a belső győzelem örömuennepét. Ámen.

Az 1914—15. isk. évet Isten nevében megnyitom.

Fanghné Gyujtó Izabella.

Egy szép, egy harmonikus élet összeomlott... Kedves, sohasem pózoló s mégis állandóan tiszteletet, szeretetet, nagybecsülést parancsoló alakját jóleső érzéssel, lelkesedő örömmel szemléltük. Nagy műveltségét, finom modorát bámultuk. Emelkedett érzése előtt meghajoltunk. Lelke fénye mindnyájunknak lelkébe fényt lövelt.

Szemeiből életének tisztasága sugárzott s egy pillantása lesújtó dorgálás lehetett.

Igazi nő volt, gazdag nemének erényeiben. Nő volt, telve nemét megillető mély vallásos hittel, erős bizalommal, örökké lelkesedő reménységgel.

Nő volt, mélyen gondolkozó, ismeretekkel bővelkedő; komoly, de állandóan derüs kedéllyel.

Ilyen volt világ- és életnézlete is. Nő volt. Finomlelkű, szerény, de talpig önérzetes urinőnek a tipusa.

— *Magyar nő volt!*...

Előkelő uri családból származott s a szellemi, lelki kincsekben gazdag szülők ez örökségét még gyarapította. Kis leány korában — szabadságharcunk idején — éber figyelemmel, fogékony lélekkel hallgatta a régi kuriák nagy alakjainak elbeszéléseit s irodalmi műveiben közkinccsé tévé a nagy idők nagy eseményeit és alakjait.

Élt boldog ifjúságot, boldog családi életet, de vesződött, sirt is. Korán temette el férjét és felnőtt korában két szép, nagy tehetségekkel megáldott kedves gyermekét.

Hite, erős bizalma azonban mindig megmaradt. Gyakran imádkozott az úr házában és buzgó áhitattal hallgatta az igét.

Irodalmi munkáival díszes helyet biztosított magának az írók sorában. Ismeri, becsüli s kedvesen őrzi emlékét, gyászolja elhunytát több szépirodalmi lap és társaság.

Önzetlen, munkás, tiszta volt élete, mint egy igazi magyar nőnek a példányképe lehet.

Leányai mellett veje, unokaveje, unokái és dédunokái s a magyar szépirodalmi világ gyászolják.

Mi is gyászolunk érte és szerető nagybecsülésel őrizzük emlékét.

Csifó Salamon.